

Zaterdag 10 april 1915 – ochtendeditie

Belgische ambulancen.

Het "Comité der Belgische Ambulancen", dat in Nederland het Rode Kruis van België vertegenwoordigt, onder voorzitterschap van baron de Royer de Dour de Frauld, heeft zijn werkzaamheden uitgestrekt tot verschillende steden. Subcomités zijn gesticht te Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, 's Hertogenbosch, Breda, Bergen op Zoom, Middelburg, Maastricht en Oostburg.

Het comité, dat van een Nederlandse weldoener een ambulance-automobiel heeft ontvangen, kreeg nog een tweede ten geschenke van de heer Ad. Laloux en zijn kinderen.

Het comité meent hieruit te mogen afleiden, dat zijn menslievend werk, door de naar Nederland uitgeweken Belgen overal met sympathie wordt ontvangen.

Op de inschrijvingslijsten kwam tot heden meer dan 15.000 gulden en 2000 frank in.

Het comité verzoekt te melden, dat alle giften, grote en kleine, voor de ambulances van het Belgisch Rode Kruis bestemd, met dank zullen aanvaard worden op het Algemeen Secretariaat, Jan Pietersz Coenstraat 32, Den Haag.

Oesters naar België.

Men schrijft ons uit Goes:

De aanvoer naar België van oesters, mossels en kreukels met vissersvaartuigen is weer toegestaan.

Belgische en andere slachtoffers.

Verschillende bureaus van het Nederlands Comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers, te Amsterdam, zijn verplaatst zodat de adressen thans als volgt zijn:

Algemeen secretariaat, Herengracht 303, tel. N. 10506.

Afdeling huisvesting, Herengracht 305, tel. N. 5386.

Afdeling kleding, Herengracht 297, tel. N. 8553.

Afdeling onderwijs, Valeriusstraat 28, tel Z. 77.

Parijs, 9 april. Het volgende is ontleend aan het officiële bericht van vanmiddag drie uur:

De Engelse troepen hebben in de nacht van 7 op 8 dezer een aanval der Duitsers tussen Kimmel en Wulvergem (ongeveer halverwege tussen Ieper en Armentières) afgeslagen.

Berlijn, 9 april. Op 1 april 1915 verkeren in Duitse gevangenschap:

Nationaliteit	Officieren en personen in rang gelijkgesteld met officieren	Manschappen
Fransen	3868	238.496
Russen	5140	504.210
Belgen	647	39.620
Engelsen	520	20.307
Samen		812.808

Dagboek van de oorlog (KVdW).

Brussel, 17 januari.¹

Eergisteren viel de eerste betalingsdag van de veertig maandelijks miljoenen die ons als krijgsbelasting zijn opgelegd. Naar hun belofte zouden de Duitsers van gisteren af alles met gereed geld kopen en geen rekisities meer doen. Heden maken zij ons bekend met hun opvatting van contante betaling. Zeker, zeggen ze, als het maar enigszins kan zullen wij alles met bare munt vergoeden. Maar het zou ook wel eens kunnen gebeuren, dat het nu eenmaal niet kan. Dan laten wij echter bij de verkoper een “opeisingsbewijs” achter, volgens onderstaand model. Daarmee gaat men op de aangegeven dag naar het aangegeven adres – dat, zegt men, een als solide bekend staande bankinrichting zal kunnen zijn – en daar kan men de duiten opstrijken.

Er is trouwens voor gezorgd, dat klinkende specie niet zou ontbreken. Ziehier onder meer op welke wijze. Ge weet reeds dat de stad Gent een bijbelasting op de afwezigheid had ingesteld, maatregel die de stad Antwerpen als onuitvoerbaar heeft verworpen. De Duitse regering in België is over het innen van zulke boeten niet zo pessimistisch. Zij gaat verder dan de stad Gent, zij breidt de afwezigheidscijns over heel het land uit en bepaalt dat het bedrag ervan tienmaal zo groot zal zijn als de som, waar men jaarlijks door de gemeente voor aangeslagen is. Een gevluchte Belg, die in gewone tijd honderd frank contributie betaalt, en vóór 1 maart in zijn

¹ Eerst thans ontvangen wij het gedeelte van het dagboek, dat over de tweede helft van januari en het begin februari loopt. De in ons avondblad van donderdag en ons jongste ochtendblad opgenomen dagboekbladen lopen zoals men gezien heeft, over de laatste februaridagen.

haardstede niet terug is, wordt dus met duizend frank beboet. En daar de Belgen, die het hazenpad kozen, meestal rijke lui zijn, die oneindig meer betalen dan honderd frank per jaar, kan dat aan de Duitse regering en aan de gemeenten een aardig duitje opbrengen. Want ik vergat u haast te zeggen, dat bewuste regering met de gemeenten deelt. Elk de helft van de opbrengst, zegt ze. En als reden daarvan geeft ze op, dat het een berg geld kost om een land als België te regeren. Welke middelen zij gaat aanwenden, om tot betaling der schatting te dwingen, zegt zij vooralsnog niet. In gewone tijd kan men tot beslag leggen op de inboedel overgaan, en het kan best zijn dat het General Gouvernement voor zulke maatregelen niet terugdeinst. Het beschouwen van zulke eventualiteit en het bijzonder grote bedrag der bijbelasting verleidt er dientengevolge misschien enkelen toe, weer de vaderlandse bodem te betreden. Want ik heb in deze oorlog menen op te merken dat het rechtstreekse, persoonlijke belang van het land, dat, zoals ge weet, volgens de meesten van die rijke vluchtelingen erin bestaat, liever miljoenen te gunnen aan het buitenland en de minderbedeelde landgenoten aan de zwartste ellende over te leveren, dan één Duitser te zien ...

Met al dat verliest de stad Gent, die de afwezigheidsbelasting had uitgevonden, de helft van hetgeen zij er zich van had voorgesteld. Als troost mag zij de voldoening smaken, een van haar uitvindingen te Brussel nagevolgd te zien, ... zonder er één centiem bij te boeten. Zoals bekend kan de zo zeer beproefde kleine burgerij te Gent in zeker lokaal voor de geringe som van vijfendertig centiemen een volledig, naar het schijnt zeer smakelijk maal krijgen, dat zij ook mee naar huis kan nemen. Hetzelfde wordt nu ook te Brussel ingericht. Men zal echter niet dan na onderzoek deelachtig kunnen zijn in de toegestane gunst, en dat vind ik maar gelukkig. De misbruiken, die in de Volkssoep zijn vastgesteld – zo verloor een vrouw in een der lokalen haar geldbeurs, ... die niet minder dan zevenhonderd frank bevatte!

– hebben ons achterdocht geleerd, en onze gevoelige vrijgevigheid onder controle van ons verstand gesteld, hoe weinig wij anders ook van beredeneerde caritas houden ...

18 januari.

Ik ben kregelig en ik ben bedroefd. Ik ben gelijk voor lange jaren, na een eerste ruzie met een zeer vertrouwde vriend. Ik tracht er mij overheen te zetten. Het gaat niet, al duurt het nu al heel de dag, en heeft het geenszins de betekenis die ik er onwillekeurig aan hecht. Is het, omdat ik het niet eens kan worden met mezelf? Ik lijd eronder, werkelijk ...

Ziehier waar het om gaat. Ik lees in de Nieuwe Rotterdamsche Courant een opstel over Victor Rousseau. Het stuk is goed geschreven. Ik erken er als het ware Rousseau zelf in, en de nobele gratie van zijn beeldhouwwerk. Maar het slaat mij eerst met verbazing, weldra met verontwaardiging en eindelijk met een soort misprijzend medelijden, dat mij nog het pijnlijkste is.

Rousseau zit dus te Londen in een zeer verzorgd herenhuis, en heeft een lakei tot zijn beschikking. Hetgeen er hem misschien wel toe verleidt, de oorlog voor een "fait divers" te houden. Althans, in die zin laat hij zich tegenover zijn interviewer uit. Want, voegt hij er als verklaring aan toen, gisteren nog heb ik in het Brits Museum de kaneforen bewonderd, die Elgin uit Hellas heeft meegebracht. Ik heb erbij gedacht, dat zij misschien onder een oorlog gehouwen werden. Maar van de oorlog weet niemand meer, invloed heeft hij althans niet meer, terwijl de kaneforen eeuwig schoon blijven en ons nog steeds onzeglijk ontroeren ...

Ik moet bekennen, enkele dagen geleden, verleid door mijn oude Aischulos, ben ik naar het Cinquantenairemuseum en de afgietsels

van Phidias en zijn onmiddellijke voorlopers gegaan, en heb ik er dieper dan ooit genoten. Maar niet zonder het gevoel, dat als het ware een rem is van al onze tegenwoordige daden. De wereld is aan het verkeren, werpt zich om, en daarvoor moeten honderden duizenden sterven. Neen, ik onderschat de betekenis der kunst niet, allermint van deze, die eeuwig is gebleken, en zelfs waar de hyperindividualistische, niet die is van de vorige generatie, en waar de ontarding, aan dewelke wij lijden en die de oorlog misschien geneest, het duidelijkst in te herkennen valt. Mij echter van het gebeurende zoveel mogelijk afzonderen, omdat ik het verfoeilijk vind; de oorlog zo goed als negeren door hem als een eenvoudig “fait divers” nog slechts onder de rubriek “gemengde berichten” een plaatsje te gunnen. Hoe zou ik het kunnen, ik die weet, die aan den lijve haast heb ondervonden hoe de bitterheden, die hij te slikken geeft, voor mij persoonlijk, voor mijn land, voor heel Europa een wel heel ruwe, maar doortastende, en, hopen wij, afdoende behandeling is van kwalen, die des te gevaarlijker waren dat wij er genoeg en behagen in schenen te scheppen.

O, ik gun aan de nobele Rousseau de aandoeningen die zijn eigen kunstwerken hem schenken, en ik kan begrijpen dat de grijsaard, die hij langzamerhand aan het worden is en die nooit heel veel van drukte gehouden heeft, alle nodige en mogelijke voldoening vindt in zijn edele, zij het dan ook nogal gemeenplaatselijke mijmeringen, buiten al het overige om. Maar als Romeo alle blinden van zijn kamer sluit om zich aldus een artificiële nacht te scheppen, dan belet hij nog niet, dat het buiten heldere dag zou wezen; en als Rousseau, die veilig te Londen zit, de oorlog en zijn betekenis ontkent of althans moedwillig onderschat, dan vraag ik mij af of de gemoedsrust, die hij er zich door verzekert, en die hij stoffeert met hoger kunstgenot, niet ... gestolen is. Hebben wij wel het recht, op dit ogenblik niet te lijden? Hebben vooral de gevoeligsten in de natie, de artiesten die

het best voor lijden geschikt en er blijkbaar toe voorbestemd zijn, dat recht?

En dan, er is een ander standpunt, te mediteren vooral door scheppende kunstenaars. Rousseau stelt zich als voorbeeld de bouwer der kaneforen, met serene afgetrokkenheid arbeidend onder een mogelijke oorlog. En nu vraag ik, met alle eerbied voor Rousseau's werk: heeft deze er wel aan gedacht, dat de Grieken in hoofdzaak vochten voor behoud en expansie van een gevestigde, en vooral onaangevochten cultuur, zodat de beeldhouwer, die onder de krijg de kaneforen schiep, de waarde had van een soldaat, van een verdedigings soldaat? En de hand op het hart, in deze tijd dat wij toch maar van alle illusie moesten afzien, vooral van illusies waarvan het leugenachtige toch al te klaarblijkend is. Welke beeldhouwer van welk land zou durven beweren, zulk een soldaat in zulk een leger te zijn? Rousseau, een eenzame, die zich beroemt op zijn tegenwoordige afgetrokkenheid en van de oorlog niet meer dan van een meer of minder belangrijke anekdote wil weten, mocht daar wel eens over nadenken ...

19 januari.

Ik weet niet wat ze vandaag zo lollig maakt, de Duitsers.

Er zijn weer veel, veel nieuwe troepen aangekomen, geen die van het slagveld terug zijn; deze zijn makkelijk te herkennen, maar mannen vers uit Duitsland, die blijkbaar nog niet door Brussel zijn geweest. Ze marcheren, opgesteld in groepen van een paar honderd, geleid door piepjonge luitenantjes met stijve en veerkrachtige benen. En zij zingen met gemoedelijke krijgshaftigheid van "Gloria Victoria", terwijl hun ogen zwaluwen van de ene straatkant naar de andere, en naar de gebouwen, en naar de meisjes.

De luitenantjes, zij zijn van tweeërlei aard. De enen kijken met dwepersblikken en een onvermurwbaar harde hals onbekende horisonten tegemoet. De anderen zijn te gevoelig voor het Ewig Weibliche, om de Brusselse schonen niet met geïnteresseerde blikken te vereren. Zo stappen zij voorbij, dat de aarde ervan ronkt als een trom. En dat zij naar het slagveld gaan, schijnen zij niet te begrijpen.

Anderen hebben voor de afleiding wat muziek meegekregen. Mannetjes die zich op schrille dwarsfluitjes een scheve nek blazen. En dezen spelen het liedje, dat ik u niet kan overbrieven in notenschrift, maar klinkt als Vlaamse tekst, uit Vlaamse monden:

‘k Heb dikwijls horen zeggen
van een pater Kapucijn
dat al de schoonste meisjes
de vuilste wijvekens zijn.

Aldus, bij dat monter krijgsvoot, verloopt de ochtend. ’s Namiddags draagt een soldaat een reuzenschoof bedwelmend geurende lila’s naar de kazerne. Geen half uur nadien rijdt een break voorbij vol soldaten, die roken en druk praten. Tussen de banken en soldaten in, op de bodem van het rijtuig, een doodkist. Op de doodkist, die bloemen. De paarden voor de wagen lopen in veerkrachtige draf. Niet de minste indruk van weemoed.

En het wordt een prachtige ijsavond. En ’s nachts word ik gewekt door een gekend gesnor: aan het venster zie ik, middenin de schrootscherpe schittering der sterren, een Zeppelin die vaart in een warme oranje halo.

“In mei is België van de Duitsers bevrijd”, dat is volgens een Brussels correspondent van het Berliner Tageblatt een overtuiging, die zich

steeds meer vastzet bij de Belgische bevolking, zonder dat zij zich rekenschap kan geven waarom zij dit zo vast gelooft. Het wordt ook voortdurend aangekondigd door een Brussels blaadje, dat in een of andere geheime drukkerij ter perse wordt gelegd en met echt Brusselse spot de Kommandantur als telegramadres opgeeft. In Brussel is dan ook nog sterker dan elders de mening gevestigd, dat mei de verlossingsmaand voor België zal zijn. De correspondent van het Berlijnse blad vraagt zich met enige bezorgdheid af wat de gevolgen zullen zijn, indien mei een ontgoocheling brengt.

Aan het Belgische Informatie Bureau uit Brussel wordt gemeld:

In de stad is een proclamatie aangeplakt, waarbij aan de Brusselse bevolking wordt bekend gemaakt dat "het verboden is het Franse volkslied (Marseillaise) te spelen of te zingen." Zij die dit verbod overtreden, zullen gestraft worden met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaar.

De Duitse militaire gouverneur te Brussel heeft een lijst bekend gemaakt van Belgen, die tot tuchthuisstraffen van 2 tot 12 jaar zijn veroordeeld, omdat zij wierven voor het Belgische leger of dienstplichtige Belgen over de grens hielpen. Onder de veroordeelden zijn mensen van allerlei beroepen, ook politiebeambten, die bijzonder streng werden gestraft.

In ons avondblad van 3 dezer is gemeld dat de scheepvaart van Luik naar Maastricht die wegens het verbod van uitvoer door de Duitsers zo goed als stil lag, thans weer in volle gang is en dat kolen, stenen en zink thans weer over de grens komen.

Naar men ons van bevoegde zijde mededeelt is zulks, wat zink betreft, onjuist. Het moet zijn zinkwit.

Het Petit Journal verneemt uit Havre dat de leden der Belgische regering uit Sainte-Adresse naar het front zijn vertrokken om onder voorzitterschap van de koning ten spoedigste een kabinetsraad te houden.

De Temps meldt dat de Belgische regering de laatste tijd duizenden Belgische vluchtelingen naar Zuid-Frankrijk heeft gezonden. In Frankrijk bevinden zich thans ongeveer 300.000 gevluchte Belgen.

Aan het congres van Duitse chirurgen te Brussel, waarvan in ons vorig avondblad melding is gemaakt, hebben meer dan 1000 militaire geneesheren van alle delen van het front in België, Polen, de Karpaten, uit de veldlazarettten en de hospitalen in Duitsland deelgenomen.

Zaterdag 10 april 1915 – avondeditie

Oorlogsberichten van de grens.

De territoriale bevelhebber in Zeeland heeft, naar men ons meldt, aan de hoofden der politie in alle Zeeuwse gemeenten een aanschrijving gericht, om aan correspondenten van Nederlandse bladen mededeling te doen, dat volgens de opvatting van de bevelhebber het opzenden van berichten over oorlogsgebeurtenissen in de nabijheid van de grenzen in strijd is met de neutraliteit van ons land, en dat oorlogscorrespondenten, die zich na deze waarschuwing hieraan toch schuldig maken, gevaar lopen dat hun door de territoriale bevelhebber het verblijf in Zeeland zal verboden worden.

Parijs, 9 april. Avondcommuniqué:

Bij Driegrachten leidde een aanval der Duitsers tot bezetting van een loopgraaf aan de linkeroever van de IJzer, terwijl de Belgen zich bij een aanval op de rechteroever in een bruggenhoofd nestelden.

Berlijn, 10 april. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier:

De buit van Driegrachten is verhoogd tot 5 Belgische officieren, 122 man en 5 machinegeweren.

De Belgische bankbiljetten zijn in de laatste tijd te Parijs sterk in waarde gedaald, zodat de biljetten van 100 F nog slechts met 80 F worden betaald.

Volgens de Vossische Zeitung moet deze daling worden toegeschreven aan Franse manoeuvres tegen de nieuwe door de Société Générale te Brussel uitgegeven biljetten.

De oorlogstoestand.

Er wordt gemeld dat de plaatsen Kimmel en Wulvergem, waar de Engelsen een aanval der Duitsers hebben afgeslagen, respectievelijk twee en drie km achter de frontlinie liggen. Deze afgeslagen aanval heeft hen dus (ten zuiden van St. Elooï) ten minste evenveel terrein doen verliezen, als zij in de eerste helft van maart bij Nieuwkapelle hebben gewonnen. Tevens hebben de Duitsers bij Driegrachten weer aangevallen.

Men hoort dezer dagen de veronderstelling uiten dat er aanzienlijke Engelse troepenmachten uit de streek van Ieper naar andere delen aan het front worden verplaatst, Misschien houden de aanvallen der Duitsers in de buurt van Ieper daarmee verband.

Aan de XXe Siècle wordt uit Brussel gemeld:

Vele priesters en andere burgers zijn gearresteerd onder beschuldiging dat zij het vertrek der jonge Belgen naar het leger hebben vergemakkelijkt.

Pieter van Bambeke, de Jezuïet en directeur van de School van Kunsten en Ambachten te Kuregem, is door de krijgsraad tot twee jaar dwangarbeid veroordeeld. De geestelijke Cuyllits, de ijverige pastoor van Maria Onbevlekt Ontvangen te Kuregem, is onder hetzelfde voorwendsel eveneens anderhalf jaar dwangarbeid opgelegd, welke straf sindsdien aan verscheidene andere leden der geestelijkheid is betekend.